

М. В. Новицьказдобувач кафедри адміністративного та господарського права
Запорізького національного університету

КЛАСИФІКАЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ЗА СТУПЕНЕМ СУСПІЛЬНОЇ НЕБЕЗПЕКИ

У статті на підставі опрацювання наукових, навчальних та нормативних джерел зроблено спробу провести класифікацію адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки. Доведено, що класифікація адміністративних правопорушень залежить від того, на які охоронювані законодавством суспільні відносини було вчинено те чи інше посягання. Окрім того, класифікація адміністративних правопорушень зумовлюється різноманіттям суб'єктів, характером, мотивом і цілями протиправної поведінки особи правопорушника, особливостями життєвих ситуацій тощо. Звернуто увагу на те, що в адміністративно-правовій науці сформульовано багато підходів щодо розуміння класифікації адміністративних правопорушень та її критеріїв. У більшості випадків серед числа підстав, які використовуються для класифікації адміністративних правопорушень в адміністративно-деліктному праві, виділяють ознаки складу адміністративного правопорушення, що характеризують його елементи, зокрема: об'єкт адміністративно-правової охорони, об'єктивну сторону, суб'єкт і суб'єктивну сторону.

З метою проведення класифікації адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки, проаналізовано зміст і сутність декількох критеріїв, зокрема: об'єкт посягання; розмір шкідливих наслідків; вид адміністративного стягнення; обставини, які обтяжують адміністративну відповідальність. Із врахуванням аналізу різних наукових позицій, висловлених вченими-адміністративістами, із використанням різних критеріїв, запропонованих у доктрині адміністративно-деліктного права, наведено таку класифікацію адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки: 1) адміністративні правопорушення з незначним ступенем суспільної небезпеки; 2) адміністративні правопорушення із середнім ступенем суспільної небезпеки; 3) адміністративні правопорушення з високим ступенем суспільної небезпеки.

Ключові слова: класифікація, аналіз, адміністративне правопорушення, класифікаційний аналіз, ступінь суспільної небезпеки.

Результатом проведених численних наукових досліджень феномену адміністративних правопорушень стала розробка наукою адміністративного права багатоаспектних критеріїв класифікації цього поняття на різноманітні види, в яких виявляються загальні та спеціальні ознаки цих деліктів, розкривається їх протиправна, антисоціальна природа, безпосередня загроза та суспільна небезпека для людини, суспільства і держави. Класифікація адміністративних правопорушень залежить від того, на які охоронювані законодавством суспільні відносини було вчинено те чи інше посягання, зумовлюється різноманіттям суб'єктів, характером, мотивом і цілями протиправної поведінки особи правопорушника, особливостями життєвих ситуацій тощо.

У наукових і навчальних джерелах застосовуються різні критерії при проведенні кла-

сифікації адміністративних правопорушень. В межах загальної теорії права за критерій такої класифікації обирається ступінь суспільної небезпеки (рівень суспільної шкідливості) вчинюваного діяння, і, відповідно, правопорушення поділяються на злочини та проступки (делікти), або галузь права. Відтак, теоретики права виділяють правопорушення: кримінальні, адміністративні, цивільні, дисциплінарні [1, с. 292; 2, с. 237]. У кожній з галузей, буде то галузь публічного або приватного права, класифікація правопорушень за ступенем суспільної небезпеки повинна виконувати функції певного практичного спрямування, сприяти виконанню завдань, що стоять перед законодавством.

Як відомо, класифікація буває офіційною і умовною (неофіційною). Офіційна класифікація адміністративних правопорушень

передбачена, перш за все, самим законодавством, – імперативними нормами. Що стосується умовної класифікації, то вона здійснюється в режимі диспозитиву, тобто своєрідного розсуду суб'єктів, які групують адміністративні правопорушення як єдине ціле на частині за відповідними підставами (за обраним критерієм). Звісно, умовна класифікація на відміну від офіційної, не є обов'язковою для суб'єкта правозастосування, але вона істотно полегшує його юрисдикційні орієнтири в умовах неоднозначності і різноманітності адміністративних стягнень, забезпечуючи тим самим індивідуалізацію їх застосування у кожному конкретному випадку.

В адміністративно-правовій науці сформульовано багато підходів щодо розуміння класифікації адміністративних правопорушень та її критеріїв. Так, О.І. Миколенко наголошує, що класифікація адміністративних проступків – це «їх розподіл по групах (категоріях) залежно від того чи іншого критерію та має як практичне, так і теоретичне значення, і необхідна для: 1) цілісного уявлення структури протиправних діянь, за які законодавством передбачена адміністративна відповідальність; 2) з'ясування специфіки окремих груп адміністративних правопорушень; 3) розуміння особливостей процесуального порядку притягнення винної особи до адміністративної відповідальності за проступки відповідної категорії» [3, с. 43-44], тим самим ще раз підтверджуючи теоретичну та практичну значущість такої класифікації.

Проблематика класифікації окремих видів адміністративних правопорушень досліджувалась науковцями, які розглядали це питання у різних сферах публічного управління: у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки [4], у сфері безпеки дорожнього руху [5], у фінансовій сфері [6], у сфері оподаткування [7; 8], у сфері земельних відносин [9], в інформаційній сфері [10], по лінії дозвільної системи [11], які вчиняються неповнолітніми [12], пов'язаних з нелегальною міграцією [13], у сфері використання природних ресурсів [14] тощо, причому побудова, а потім і аналіз такого роду багатоваріантних класифікацій, є вельми корисним для кращого з'ясування сутності певної сфери правового регулювання та його стану.

У зв'язку із таким різноманіттям сфер суспільних відносин у різних спеціалізованих наукових дослідженнях пропонуються різні класифікації адміністративних правопорушень. Незалежно

від обраної за основу системи критеріїв класифікаційного аналізу адміністративних правопорушень, кожен із критеріїв більшою чи меншою мірою відображає зв'язок деліктів із загальним поняттям «правопорушення», конкретизуючи його в ознаках складів конкретних діянь. Зважаючи на велике розмаїття та значну поширеність адміністративних правопорушень, єдиного критерію їх класифікації не існує, що обумовлює наукову важливість їх класифікаційного аналізу.

Для наукових і практичних цілей пропонується класифікувати види адміністративних правопорушень між собою за особливостями їх юридичного складу. Так, Д.М. Лук'янець слушно зазначає, класифікація адміністративних правопорушень здійснюється за найрізноманітнішими підставами: «за особливостями об'єктивної сторони (правопорушення з формальним або матеріальним складом), за формою вини (умисні або вчинені з необережності), за характеристиками суб'єкта (правопорушення із загальним або спеціальним суб'єктом)» [15, с. 553] тощо. В.К. Колпаков поділяє адміністративні проступки: «1) за особливостями об'єкта адміністративного делікту визначає положення ст. 9 КпАП України, яка чітко та однозначно їх фіксує: громадський порядок, власність, права і свободи громадян, встановлений порядок управління; 2) за особливостями об'єктивної сторони на прості (являє собою єдину дію або короткочасну бездіяльність, єдиний короткочасний акт протиправної поведінки) та складні (розрізняють такі різновиди складних діянь: з двома різними діями; такі, що складаються з альтернативних дій; збірні; триваючі; такі, що продовжуються); формальні (немає ознаки настання шкідливих матеріальних наслідків) й матеріальні (міститься ознака настання шкідливих матеріальних наслідків; описується дія, що обов'язково спричиняє шкідливі наслідки, хоч останні законом і не названі); 3) за особливостями конструкції: описові (цілком розкривають зміст і сутність діяння, що визнається адміністративним правопорушенням) та бланкетні (відсильні) (вказують на те, що ознаки проступку містяться в окремо встановлених нормах і правилах)» [16, с. 242-262]. Автор крім того вважає, що в основу класифікації складів адміністративних правопорушень можуть бути покладені й інші критерії. Залежно від суб'єкта адміністративні правопорушення класифікують на: загальні та спеціальні; особисті й службові (посадові); вчинені фізичною

чи юридичною особою, індивідуальним або колективним (підприємства, установи, організації, об'єднання громадян) суб'єктом. За такою ознакою суб'єктивної сторони, як форма вини, проступки можуть бути поділені на умисні й необережні; за ознакою мотиву поведінки, – на корисливі й некорисливі тощо. Залежно від характеру мети виділяють правопорушення, спрямовані: на досягнення конкретної мети; на досягнення невизначеної мети або декількох цілей [16, с. 228]. Д.М. Бахрах для поділу всієї сукупності правопорушень висуває два критерії: родовий (спеціальний) об'єкт посягання і галузь діяльності. Зокрема, автор висуває пропозицію класифікувати адміністративні правопорушення «за суб'єктами вчинення, суб'єктивною стороною, ступенем суспільної шкідливості та розміром покарання за вчинене правопорушення» [17, с. 49-50]. Ю.О. Тихомиров, у свою чергу, пропонує використовувати комплексний критерій, який містить «сукупність ознак, які відзначаються єдиним правовим регулюванням, усталеністю і повторюваністю правопорушень» [18, с. 12]. При цьому, інші прихильники цієї позиції вважають, що комплексний критерій класифікації адміністративних правопорушень включає «родовий об'єкт посягання (наприклад, громадський порядок, власність, порядок управління) і галузеву спрямованість проступку, тобто конкретно визначену сферу публічного адміністрування (наприклад, промисловість, будівництво, енергетику, сільське господарство, транспорт, торгівлю, екологію тощо)» [19, с. 197]. Отже, у більшості випадків серед числа підстав, які використовуються для класифікації адміністративних правопорушень в адміністративно-деліктному праві, виділяють ознаки складу адміністративного правопорушення, що характеризують його елементи: об'єкт адміністративно-правової охорони, об'єктивну сторону, суб'єкт і суб'єктивну сторону.

По-перше, правовим критерієм адміністративного правопорушення виступає присутність у його складі об'єкта посягання (відносини, врегульовані юридичними нормами, що охороняються адміністративними санкціями) [16, с. 233]. Така класифікація за об'єктом посягання характеризується практичною спрямованістю і може сприяти вдосконаленню напрямків правової охорони суспільних відносин. У випадку ж виділення за об'єктом посягання групи однорідних адміністративних правопорушень і конкретизації видів правової поведінки має місце подальша

класифікація. Такий поділ, доповнений іншими ознаками, наприклад предметом посягання, дає змогу виокремити узагальнені адміністративні правопорушення. Характеризуючи об'єктну складову адміністративного правопорушення, поширеною є класифікація об'єктів правопорушень на загальний, родовий та безпосередній [20, с. 108]. Так, О.В. Кузьменко вважає, що розподіл загального об'єкта адміністративного правопорушення, яким визнається вся сукупність суспільних відносин, що перебуває під захистом адміністративно-деліктного законодавства на частини (родові об'єкти – однорідна група суспільних відносин, що є невід'ємною і самостійною частиною загального об'єкта) може проводитися за наступними критеріями: «1) за галуззю права (адміністративні, земельні, трудові, цивільні та інші правовідносини); 2) за структурою соціально-господарського комплексу (відносини у сільському господарстві, промисловості, на транспорті тощо); 3) за змістом суспільних відносин, що охороняються (власність, громадський порядок, громадська безпека, здоров'я населення, порядок управління)» [21]. Безпосередній об'єкт адміністративного правопорушення – це одне або декілька суспільних відносин, що охороняються адміністративною санкцією, яким завдано шкоду певним конкретним правопорушенням. Наприклад, при перевищенні швидкості – громадська безпека на дорозі; при дрібному розкраданні державного майна – це відносини щодо оперативного управління визначеним об'єктом державної власності тощо. Окремі науковці виділяють, крім цього, видовий об'єкт, який є додатковим елементом класифікації адміністративних правопорушень і не завжди потребує визначення в правозастосовній діяльності [22, с. 265]. Видовий об'єкт є досить самостійною частиною родового об'єкта, відособленою групою суспільних відносин, загальних для ряду проступків. Наприклад, якщо взяти такий родовий об'єкт, як власність, то її види – це власність приватна, колективна, державна. Видовий об'єкт широко використовується законодавцем, який спеціальними актами встановив адміністративну відповідальність за порушення правил дорожнього руху, військового обліку, митних правил, прав споживачів тощо. А для складів деяких адміністративних правопорушень обов'язковим є предмет посягання – елемент суспільних відносин, його складова частина. Так, Т.О. Коломoeць наголошує на тому, що під предметом адміністративного

проступку прийнято розуміти «речі, предмети матеріального світу, гроші, цінні папери, з приводу яких виникають суспільні відносини, тобто предмет проступку необхідно розглядати як складову частину його об'єкта» [23].

По-друге, для класифікації адміністративних правопорушень за ознаками об'єктивної сторони використовують в якості класифікаційних ознак: саме діяння деліктоздатної особи у формі активної дії і протиправної бездіяльності; шкідливі наслідки діяння у вигляді шкоди; причинний зв'язок між протиправним діянням та шкідливими наслідками, що наступили; час, місце, умови, способи та засоби вчинення правопорушення. При цьому важливе значення має врахування його кількісного масштабу, множинність дій, їх сукупність, складність дії, безперервність дії тощо [24, с. 139-140].

По-третє, адміністративні правопорушення групують за суб'єктом їх вчинення. Традиційно, за ознаками суб'єкта адміністративні правопорушення поділяють на загальні та спеціальні. Загальними визнаються такі, що мають певні індивідуальні характеристики, які властиві всім суб'єктам (вік, осудність); спеціальними визнаються такі, які вказують на специфіку правового положення суб'єктів проступку (визначають особливості його спеціального, фізичного, професійного, службового, статевого статусу, родинні зв'язки, відношення до власності, до військової служби, колишню протиправну поведінку тощо) [25, с. 44]. Залежно від того, хто є суб'єктом проступку (просто фізична особа чи посадова особа) розрізняють також особисті і службові (посадові) адміністративні правопорушення [26, с. 6]. Для посадового адміністративного проступку характерним є те, що протиправне діяння вчиняється через дію по службі, пов'язане з недодержанням установлених правил, забезпечення виконання яких входить до їх службових обов'язків (ст. 14 КпАП України). Класифікація за суб'єктом вчинення адміністративного правопорушення дозволяє точніше визначити характер правопорушення та ступінь його суспільної небезпеки, а також ступінь суспільної небезпеки особи правопорушника, і відповідно, сприяє диференціації проступків та індивідуалізації адміністративного покарання.

По-четверте, при класифікації адміністративних правопорушень за ознаками суб'єктивної сторони важливе значення має: врахування форми вини (умисної або необережної); вид умислу (прямий/непрямий) та необережності

(недбалість/самовпевненість); мотив протиправних дій і мета проступку, оскільки вони суттєво впливають на ступінь суспільної небезпеки того чи іншого правопорушення, а, отже, й на розмір адміністративного покарання [27, с. 295].

Проте, слід зазначити, що поділ адміністративних правопорушень на окремі групи науковці пов'язували не лише з ознаками їх складу, але й за іншими критеріями: за сферою суспільних відносин; за поширеністю; за нормативною регламентацією; за видами санкцій; за ступенем суспільної небезпеки правопорушення та заходу адміністративного примусу за його вчинення; за органами, уповноваженими здійснювати провадження у справах про адміністративні правопорушення; за процедурами їх розгляду тощо. Так, С.В. Петков, Н.О. Армаш, Є.Ю. Соболев за ступенем суспільної небезпеки адміністративні делікти поділяє на «адміністративні злочини та адміністративні проступки» [28, с. 37]. О.І. Остапенко, класифікуючи конкретні склади адміністративних деліктів залежно від ступеня суспільної небезпеки й шкоди пропонує їх умовно об'єднати в окремі видові групи: «основний (простий); кваліфікований; формальний; однозначний; альтернативний; казуїстичний; узагальнений проступок» [29, с. 77; 30, с. 206-209]. Л.В. Коваль розподіляє адміністративні правопорушення за ступенем суспільної небезпеки на правопорушення: «підвищеного ступеня суспільної небезпеки; незначної суспільної небезпеки; адміністративно не злісні порушення первісного характеру» [31, с. 13]. М.М. Вовчук класифікує адміністративні правопорушення залежно від ступеня суспільної небезпеки і виділяє: адміністративні проступки підвищеного ступеня суспільної небезпеки, – за які передбачено адміністративне стягнення у вигляді адміністративного арешту; адміністративні проступки із середнім ступенем суспільної небезпеки, за які передбачено всі інші адміністративні стягнення, крім попередження та адміністративного арешту; адміністративні проступки з незначним ступенем суспільної небезпеки, за які передбачено адміністративне стягнення у вигляді попередження [32, с. 52]. Підтримуючи класифікацію адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки на правопорушення:

- з незначним ступенем суспільної небезпеки;
- середнім ступенем суспільної небезпеки;
- підвищеного ступеня суспільної небезпеки,

вважаємо за доцільне, що межі ступеня суспільної небезпеки адміністративних правопорушень повинні звужуватися від невеликої тяжкості до більш тяжких. Отже, кожен із науковців для класифікації адміністративних правопорушень обирає власний критерій, який є на його думку важливим, й обґрунтовує доцільність його використання, тому кожен із запропонованих варіантів класифікацій певною мірою є корисним, оскільки допомагає ефективному вирішенню практичного завдання, коректної кваліфікації конкретних видів адміністративних правопорушень, а також створює більш глибоке і системне знання про феномен адміністративного правопорушення.

Слід зазначити, що здійснення класифікації адміністративних правопорушень вітчизняними фахівцями-юристами є важливим науковим підґрунтям, на якому базується кодифікація законодавства взагалі, і адміністративно-деліктного зокрема. Це у свою чергу, дає можливість належної системної упорядкованості нормативного матеріалу, що безумовно сприяє усуненню прогалин у законодавстві, а саме уникненню повторів правових приписів, невірному тлумачення, виявлення можливих суперечностей тощо.

В.К. Колпаков справедливо вказує, що в основі кодифікації адміністративного законодавства та всього масиву складів адміністративних правопорушень законодавець використовував такі критерії: «1) зміст суспільних відносин що охороняються; 2) галузь діяльності, де вони виникають (структура соціально-господарського комплексу)» [16, с. 237].

Так, законодавцем адміністративні правопорушення групуються у КпАП України залежно від змісту відносин, що охороняються і за родовим об'єктом протиправного посягання. Але використання при кодифікації двох критеріїв призвело до того, що проступки, які посягають на єдиний родовий об'єкт, опинилися в різних главах, більшість з яких пов'язано з посяганням на власність. Звичайно, такий підхід потребує «трансформації відповідно до нових уявлень щодо власності, її ролі у формуванні суспільних відносин, впливу на взаємостосунки людини із суспільством і державою» [16, с. 238].

Аналіз адміністративних правопорушень, розміщених у главах Особливої частині КпАП України дає підстави стверджувати, що офіційна класифікація дозволяє не лише органам правозастосування, а й пересічним громадянам більш чітко і предметно орієнтуватися у різно-

манітті їх видів, проте, слід зазначити, що у діючому адміністративному законодавстві немає цілісної завершеної класифікації правопорушень залежно від ступеню суспільної небезпеки, що є наслідком відсутності у поглядах вчених-адміністративістів єдиного підходу щодо критеріїв, за якими така класифікація має здійснюватися.

Так чи інакше, але розмаїття видів адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки слід розглядати шляхом класифікаційного аналізу та систематизації, оскільки вони не можуть існувати хаотично, а мають бути побудовані в межах чітких критеріїв. Незважаючи на це, відповідного розподілу адміністративних деліктів за ступенем суспільної небезпеки, здійснено не було. Вважаємо, що усунення цієї прогалини має не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки чітке віднесення того чи іншого проступку до категорії таких, що є суспільно небезпечними, дозволить диференціювати їх за тяжкістю, конкретизувати види заходів адміністративного примусу за їх вчинення і засоби покарання, які повинні обов'язково застосовуватися для забезпечення об'єктивності провадження у цих справах.

Для класифікаційного аналізу за ступенем суспільної небезпеки під *категорією адміністративного правопорушення* як протиправного, винного (умисного або необережного) діяння (дії чи бездіяльності), вчиненого суб'єктом адміністративних правовідносин, що завдає шкоди особі (фізичній, юридичній), суспільству або державі чи загрожує безпекою, і за яке законодавством передбачено адміністративну відповідальність, *розуміється група правопорушень, пов'язаних єдиним характером, певним ступенем суспільної небезпеки, яка обумовлює відповідальність за вчинення адміністративного правопорушення і шкідливими адміністративно-правовими наслідками, заповіданими охоронюваним законом суспільним відносинам.*

Незважаючи на наявність фундаментальних, основоположних ознак, система адміністративних правопорушень містить у своєму складі досить різноманітний і неоднорідний за своїми якими перелік видів правопорушень. Тому цілком доречним з теоретичної та практичної точки зору буде погляд на цю систему крізь призму специфічних критеріїв, що дозволяють виявити їх своєрідність залежно від ступеня суспільної небезпеки.

1. Першим класифікаційним критерієм поділу видів адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки можна визначити *об'єкт посягання*. Суспільна небезпека (шкідливість) як змістовна ознака поділу адміністративних правопорушень на групи, повинна відображати важливість і цінність об'єкта посягання, тому види адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки залежать від об'єкта, що кореспондується ним. Об'єктивність змін у суспільних відносинах, що залежать від цінності об'єкта, відображає характер суспільної небезпеки; інтенсивність негативного впливу на об'єкт, – визначає ступінь суспільної небезпеки. Класифікаційний аналіз адміністративних правопорушень за ознакою суспільної небезпеки на основі виділення об'єкта адміністративного правопорушення, обумовлює формалізацію першого порядку при встановленні місця кожного правопорушення в системі адміністративних правопорушень.

Пов'язати суспільну небезпеку з Особливою частиною КпАП України потрібно, перш за все, через диференціацію об'єктів адміністративних правопорушень, яка встановлена Конституцією України. Так, згідно з Основним законом, людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави (ст. 3 Конституції України) [33]. Тим самим Конституція України декларує своє розуміння взаємовідносин держави і особи, висуваючи на перший план саме особу, повагу до особистості та її захист. Конституція України фіксує положення, які закріплюють права, свободи, законні інтереси людини і громадянина та гарантії їх забезпечення, що також вказує на визнання людини найвищою цінністю. В них не просто тією чи іншою мірою відбивається це визнання, але вони служать захисту цих прав і свобод.

Змістом загального поняття адміністративного правопорушення і критеріями поділу правопорушень на групи (класи) можуть бути тільки істотні, типові і закономірні ознаки. Склади адміністративних правопорушень за ознакою «суспільної небезпеки» поділяють: на матеріальні, які містять діяння, що обов'язково спричиняють шкідливі наслідки, матеріальні збитки (напри-

клад, пошкодження лісу стічними водами, що спричинило його усихання (ст. 72 КпАП України), знищення або пошкодження лісу внаслідок необережного поводження з вогнем (ст. 77 КпАП України) й формальні, – передбачають діяння, які за своєю природою є суспільно небезпечними незалежно від настання шкідливих наслідків (наприклад, ухилення від обов'язкового медичного огляду (ст.ст. 128, 129, 130, 133-1 КпАП України); порушення правил щодо карантину людей (ст. 44-3 КпАП України).

2. Другим класифікаційним критерієм поділу видів адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки можна визначити *розмір шкідливих наслідків*. Питання про матеріальний критерій класифікації адміністративних правопорушень необхідно пов'язувати з об'єктивністю шкоди (або загрозою, створенням реальної можливості настання такої шкоди), заподіяної правам та свободам людини і громадянина, власності, громадському порядку та громадській безпеці, довкіллю, встановленому порядку управління, іншим охоронюваним законом про адміністративну відповідальність суспільним відносинам. Суспільна шкідливість – категорія, що характеризує та ідентифікує ознаку суспільної небезпеки вчиненого адміністративного правопорушення і виступає основним (головним) показником суспільної небезпечності діяння. Слід зазначити, що розмір шкідливих наслідків служить критерієм для визначення ступеня суспільної небезпеки діяння, але в окремих випадках матеріальний критерій суттєво впливає на кваліфікацію того чи іншого протиправного діяння та визнання його адміністративним проступком або злочином, при цьому повинен чітко простежуватись причинний зв'язок між протиправним діянням та наявними шкідливими наслідками. За аналогією визначення складів адміністративних правопорушень на правопорушення з матеріальним і формальним складом (залежно від характеру шкоди), можна класифікувати й види адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки. Великий обсяг спричиненої шкоди, заподіяній суспільним відносинам, охоронюваним адміністративним законодавством свідчить про високий ступінь суспільної небезпеки, незначний обсяг шкідливих наслідків вказує на менший ступінь суспільної небезпеки діяння. Але «ступінь» як кількісний показник суспільної небезпеки повинен мати потенційну можливість «вимірювання» з боку суб'єктів

правозастосування. Закріплювати такі засоби вимірювання необхідно, перш за все, в діючих нормативно-правових актах, щоб мінімізувати суб'єктивізм при оцінці даного показника суспільної небезпеки, оскільки оцінка потенційної небезпеки певної поведінки здійснюється людьми (суспільством, державою), а оцінка суспільної небезпеки вчиненого адміністративного правопорушення проводиться уповноваженими державою суб'єктами правозастосування. У вчинених правопорушеннях кількісні показники суспільної небезпеки оцінюють професіонали (експерти) своєї діяльності, які мають спеціальні знання, у тому числі для визначення розміру майнової шкоди. Таким чином, класифікаційний аналіз адміністративних правопорушень є також основою для підвищення ефективності правозастосовчої практики органів публічного адміністрування.

3. Третім класифікаційним критерієм поділу видів адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки є представлення у системі *виду адміністративного стягнення*. Величина санкцій повинна відображати дійсний справжній характер і ступінь суспільної небезпеки адміністративного правопорушення. Закріплений у КпАП України формальний критерій (відрізнити від формального складу адміністративного правопорушення), – вид покарання (його розмір), є додатковим по відношенню до основного, матеріального. Вид адміністративного стягнення, який вказано в санкції статті, встановлює відповідальність за більш небезпечний чи менш небезпечний вид визначеного правопорушення. За вчинення адміністративних правопорушень ст. 24 КпАП України встановлює такі адміністративні стягнення із урахуванням зростання ступеня суворості: попередження; штраф; штрафні бали; оплатне вилучення предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; конфіскація: предмета, який став знаряддям вчинення або безпосереднім об'єктом адміністративного правопорушення; грошей, одержаних внаслідок вчинення адміністративного правопорушення; позбавлення спеціального права, наданого даному громадянину (права керування транспортними засобами, права полювання); позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю; громадські роботи; виправні роботи; суспільно корисні роботи; адміністративний арешт; арешт з утри-

манням на гауптвахті. Законами України може бути встановлено й інші, крім зазначених у цій статті, види адміністративних стягнень [34].

Саме санкція адміністративно-правової норми, яка втілюється шляхом застосування адміністративного стягнення, що призначається, є дзеркальним відображенням ступеня суспільної небезпеки вчиненого адміністративного правопорушення. Вважаємо за доцільне визначити ступінь суспільної небезпеки саме через санкцію за допомогою в ній певних видів і розмірів адміністративних стягнень, але із обов'язковим урахуванням фактичних обставин вчиненого протиправного діяння. Такий метод на сьогодні дозволяє дати реальну оцінку ступеня суспільної небезпеки адміністративного правопорушення, незважаючи на те, що він побудований від наслідків правопорушення до його причини. А отже, видається цілком можливим використовувати *вид адміністративного стягнення* в якості універсального класифікаційного критерію ступеня суспільної небезпеки адміністративного правопорушення.

4. Четвертим класифікаційним критерієм поділу видів адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки можна визначити *обтяжуючі обставини*. Варто зауважити, що уточнити ступінь суспільної небезпеки адміністративного правопорушення допомагають деякі обтяжуючі обставини. При цьому обставини, які обтяжують відповідальність треба відрізнити від однойменних обставин, – кваліфікуючих ознак складу адміністративного правопорушення.

З огляду на наведене, можна виділити специфічні класифікаційні критерії диференціації, що дозволить провести чітку межу між видами адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки, а саме: об'єкт адміністративних правопорушень; розмір шкідливих наслідків; вид адміністративного стягнення; обставини, що обтяжують адміністративні правопорушення. Враховуючи аналіз різних наукових позицій із використанням різних критеріїв, запропонованих у доктрині адміністративно-деліктного права, можна запропонувати таку класифікацію адміністративних правопорушень за ступенем суспільної небезпеки: 1) адміністративні правопорушення з незначним ступенем суспільної небезпеки; 2) адміністративні правопорушення із середнім ступенем суспільної небезпеки; 3) адміністративні правопорушення з високим ступенем суспільної небезпеки.

Список використаної літератури:

1. Загальна теорія права: підручник / М.І. Козюбра, С.П. Погребняк, О.В. Цельєв, Ю.І. Матвєєва; за заг. ред. М. І. Козюбри. К.: Ваїте, 2016. 392 с.
2. Саміло Г.О. Теорія держави і права: Навчальний посібник. Запоріжжя: Просвіта, 2010. 348 с.
3. Миколенко А.И. Административный процесс и административная ответственность в Украине. Учебное пособие. Х.: «Одиссей», 2004. 272 с.
4. Чижко К.О. Класифікація об'єктів адміністративних правопорушень у сфері забезпечення громадського порядку та громадської безпеки. *Право і суспільство*. 2016. № 2(3). С. 135-142.
5. Калугін Є.П. Класифікація адміністративних деліктів у сфері безпеки дорожнього руху. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2013. № 4. С. 154-162.
6. Кобелька Д.М. Класифікація видів правопорушень у фінансовій сфері. *Форум права*. 2015. № 1. С. 141-146.
7. Огороднікова І.І. Класифікація адміністративних правопорушень у сфері оподаткування. *Вісник Запорізького національного університету. (Юридичні науки)*. № 4. 2010. С. 155-162.
8. Іщенко В.В. Класифікація адміністративних правопорушень у сфері оподаткування: доктринальні підходи. *Порівняльне-аналітичне право*. № 1. 2017. С.142-145
9. Мірошніченко О.С. Види та класифікація адміністративних правопорушень у сфері земельних відносин. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2007. № 36. С. 247-251.
10. Заярний О.А. Класифікація адміністративних інформаційних правопорушень як метод наукового дослідження адміністративної деліктності та інструмент удосконалення адміністративно-деліктного законодавства. *Адміністративне право і процес. Науково-практичний журнал*. 2014. № 4 (10). С. 80-100.
11. Безпалова О.І. Класифікація адміністративних правопорушень по лінії дозвільної системи. *Форум права*. 2007. № 1. С. 14-18.
12. Чернецький О.Л. Класифікація адміністративних правопорушень, які вчиняються неповнолітніми. *Право і Безпека*. 2006. Т. 5, № 4. С. 82-86.
13. Мота А.Ф. Класифікація адміністративних правопорушень, пов'язаних з нелегальною міграцією, протидію яким віднесено до повноважень Державної прикордонної служби України. *Наукові праці МАУП. Серія : Юридичні науки*. 2017. Вип. 1. С. 59-67.
14. Остапенко О. Деякі питання класифікації учасників адміністративного провадження у справах про адміністративні правопорушення, що вчинені у галузі використання природних ресурсів України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Юридичні науки*. 2014. № 782. С. 20-26.
15. Лук'янець Д.М. Різновиди адміністративних правопорушень та особливості адміністративної відповідальності юридичних осіб. Виконавча влада і адміністративне право / за заг. ред. В.Б. Авер'янова. – К. : Видавничий Дім «Ін-Юре», 2002. 668 с.
16. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен. Монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 528 с.
17. Бахрах Д.Н. Административная ответственность граждан в СССР: учебное пособие. Свердловск: Изд-во Урал. ун-та, 1989. 204 с.
18. Тихомиров Ю.А. Современная теория административного права. *Государство и право*. 2004, № 11, С. 10-18.
19. Административное право Российской Федерации : учебник / Ю.И. Мигачев, Л.Л. Попов, С.В. Тихомиров ; под ред. Л.Л. Попова. 3-е изд., перераб. и доп. М. : Издательство Юрайт, 2011. 447 с.
20. Коваль Л.В. Адміністративне право України. Загальна частина : курс лекцій. К. : Основи, 1994. 154 с.
21. Адміністративна відповідальність та провадження в справах про адміністративні правопорушення : Навчальний посібник. Кузьменко О.В., Плугатир М.В., Пастух І.Д. та ін. К.: Центр учбової літератури, 2016. 388 с.
22. Адміністративне право України : підручник / [Ю.П. Битяк, В.М. Парашук, О.В. Дьяченко та ін.] ; за ред. Ю.П. Битяка. К. : Юрінком Інтер, 2005. 544 с.
23. Адміністративне право України : Підручник. Вид. 2, змін. і доп. / За заг. ред. Т.О. Коломоєць : Істина, 2012. 528 с.
24. Стрельченко О.Г. Специфіка проступку як складової частини адміністративного делікту. *Право і суспільство*. 2012. № 3. С. 137-143.
25. Серєда В.В., Кісіль З.Р., Кісіль Р.-В.В. Адміністративне право: навчальний посібник / В.В. Серєда, З.Р. Кісіль, Р.-В.В. Кісіль. Львів: ЛьвДУВС, 2014. 520 с.
26. Завальний М.В. Адміністративне право і процес : текст лекцій. Харківський національний університет внутрішніх справ. 2019. 24 с.
27. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / Галунько В., Діхтієвський П., Кузьменко О., Стеценко С. та ін. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 446 с.
28. Адміністративна деліктологія: сучасна модель відповідальності посадових осіб органів публічної влади: Навчальний посібник / Петков С.В., Армаш Н.О., Соболев Є.Ю. К. : КНТ, 2015. 153 с.
29. Остапенко О.І. Кваліфікація адміністративних правопорушень: навчальний посібник. Львів:

- Львівський інститут внутрішніх справ, 2000. 173 с.
30. Остапенко О.І. Адміністративна деліктологія: соціально-правовий феномен і проблеми розвитку: Монографія. Львів: Львівський інститут внутрішніх справ при Українській академії внутрішніх справ, 1995. 312 с.
31. Коваль Л.В. Відповідальність за адміністративні правопорушення : монографія. К. : Вища школа, 1975. 160 с.
32. Вовчук М.М. Поняття класифікації адміністративних правопорушень. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки.* 2010. № 3. С. 47-54.
33. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України.* 1996. № 30. Ст. 141.
34. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради УРСР.* 1984. № 51. Ст. 1122.
-

Novytska M.V. Classification of administrative offenses by degree of public danger

In the article, based on the study of scientific, educational and regulatory sources, an attempt is made to classify administrative offenses according to the degree of public danger. It is proved that the classification of administrative offenses depends on which public relations protected by law have been violated. In addition, the classification of administrative offenses is determined by the variety of subjects, the nature, motive and purpose of the wrongful conduct of the offender, the peculiarities of life situations, and so on. Attention is drawn to the fact that administrative law formulates many approaches to understanding the classification of administrative offenses and its criteria. In most cases, among the number of grounds used for the classification of administrative offenses in administrative tort law, there are features of the administrative offense that characterize its elements, in particular: the object of administrative protection, the objective side, the subject and sub objective side.

In order to classify administrative offenses according to the degree of public danger, the content and essence of several criteria are analyzed, in particular: the object of encroachment; the size of the harmful effects; type of administrative penalty; circumstances that aggravate administrative liability. Taking into account the analysis of different scientific positions expressed by scholars-administrators, using different criteria proposed in the doctrine of administrative tort law, the following classification of administrative offenses by degree of public danger is given: 1) administrative offenses with insignificant degree of public danger; 2) administrative offenses with a medium degree of public danger; 3) administrative offenses with a high degree of public danger

Key words: *classification, analysis, administrative offense, classification analysis, degree of public danger.*